

15. 10. 2024

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Prostor pro změnu v dokazování a vedení řízení u medicínských sporů v rámci náhrady újmy?

Nejvyšší správní soud vydal dne 4.7.2024 v otázce odškodnění za protiprávní sterilizace rozsudek č.j. 9 As 61/2023-65. Ministerstvo zdravotnictví žádost sterilizované ženy o odškodnění zamítlo s odůvodněním, že zdravotnická dokumentace žadatelky byla již skartována a ona sama pak nedostatečně prokázala oprávněnost svého nároku. Nejvyšší správní soud se proti takovému postupu ohradil, když se jednalo o jasnou důkazní nouzi žadatelky, a nastínil pravidla, jakými by se mělo Ministerstvo zdravotnictví při posuzování nároků na odškodnění řídit. Mohou se dané závěry promítnout i do jiného typu (běžných) medicínských sporů?

Nejprve si pojdme zrekapitulovat, o co se vlastně v rozsudku ze dne 4.7.2024, č.j. 9 As 61/2023-65, jednalo. Žalobkyně se žalobou domáhala poskytnutí jednorázové peněžní částky za protiprávně provedenou sterilizaci podle zákona č. [297/2021](#) Sb., o poskytnutí jednorázové peněžní částky osobám sterilizovaným v rozporu s právem a o změně některých souvisejících zákonů. Žádost žalobkyně byla totiž Ministerstvem zdravotnictví zamítnuta, když žadatelka jako důkaz nedoložila svoji zdravotnickou dokumentaci, která byla v mezidobí již skartována, a dle ministerstva tak neprokázala svůj nárok. V potaz pak nebyly vzaty ani další důkazy, které žadatelka předložila v rámci druhostupňového řízení, v řízení o rozkladu. K těm ministr v rámci odůvodnění svého zamítavého rozhodnutí mj. uvedl, že čestné prohlášení manžela žadatelky uvádí pouze zprostředkované informace, a že svědectví další osoby a šetření veřejného ochránce práv taktéž nevypovídá o protiprávnosti žadatelce provedené sterilizace.

Žalobkyně se v rámci řízení o správní žalobě zastal až Městský soud v Praze, a to svým rozsudkem ze dne 30.1.2023, č. j. 17 Ad 10/2022-30, kterým napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil ministerstvu k dalšímu řízení. Městský soud dospěl k závěru, že ze strany správních orgánů nebyl zjištěn stav věci bez důvodných pochybností a správní orgány rovněž nedostály zásadě součinnosti a své poučovací povinnosti. Zejména proto, že ministerstvo jako prvostupňový správní orgán toliko konstatovalo neexistenci zdravotnické dokumentace a dostatečně žadatelku před vydáním prvostupňového rozhodnutí nepoučilo o možnosti předložit jiné důkazy (resp. neuvedlo ani příkladmo, jaké jiné důkazy jsou možné), které tak žadatelka předložila až s podáním rozkladu, tedy dle názoru správních orgánů opožděně. Proti rozsudku soudu podalo ministerstvo kasační stížnost.

Nejvyšší správní soud však kasační stížnost ministerstva jako nedůvodnou zamítl. Uvedl přitom, že je třeba brát ohled na speciální povahu zákona č. [297/2021](#) Sb., kterým stát výslovně uznává svoji odpovědnost za v minulosti provedené protiprávní sterilizace, čemuž by měl odpovídat i postup a sebereflexe ze strany správních (státních) orgánů, které by dané měly zohlednit v rámci vyřizování žádostí o odškodnění. Přitom již ze znění správního řádu vyplývá, že to jsou správní orgány, které by měly vlastní činností obstarávat důkazy k prokázání skutkového stavu, o kterém nejsou důvodné pochybnosti (zásada materiální pravdy a zásada vyhledávací dle § 3 zákona č. [500/2004](#) Sb., správního řádu). Primární důkazní povinnost tak nemá být na samotných dotčených osobách. Ty mají být nicméně poučeny o tom, že pokud byla zdravotnická dokumentace v mezidobí již skartována, mohou označit jiné vhodné důkazy (např. svědeckou výpověď svých blízkých apod.), přičemž jejichž

faktické opatření pro účely rozhodnutí je pak úkolem právě správního orgánu. Důsledkem velkého časového odstupu od lékařského zákroku ale mohou být i situace, kdy v případě neexistence zdravotní dokumentace se žadatel pro prokázání důvodnosti svého nároku ocitne v důkazní nouzi, a to i po řádně poskytnutém poučení a snaze správního orgánu veškeré dostupné dokumenty skutečně získat, když i svědecké výpovědi osob blízkých mohou být hodnoceny jako nedůvěryhodné apod. Podle názoru Nejvyššího správního soudu proto nelze po dotčených osobách požadovat, aby samy vždy nade vší pochybnost prokázaly naplnění všech předpokladů pro přiznání peněžní částky za odškodnění a naopak postačí, pokud předeštrou na první pohled plausibilní/hájitelné tvrzení, že v rozhodném období došlo k lékařskému zákroku v rozporu s právem. Resp. předloží tvrzení s indiciemi, které ve svém souhrnu nepřipouštějí jiné racionální vysvětlení situace či chování jednotlivých účastníků, než že k protiprávnímu lékařskému zákroku pravděpodobně došlo tak, jak dotčená osoba tvrdí. A contrario, musí to být ministerstvo, kdo bude muset případně prokázat, že k tvrzenému zásahu v rozporu s právem dle popisu dotčené osoby dojít nemohlo.

Jak se ale dané rozhodnutí promítne (a zda vůbec) do rozhodování běžných medicínských sporů o náhradě nemajetkové újmy?

Předně je třeba zdůraznit, že výše uvedený případ byl posuzován z pohledu správního řízení, a to ve vztahu ke speciálnímu zákonu č. [297/2021](#) Sb. dopadajícího na úzce vymezenou právní problematiku státem uznaných protiprávních sterilizací. Nejedná se tedy o běžný medicínský spor posuzovaný primárně dle odpovědnosti vyplývající ze zákona č. [89/2012](#) Sb., občanského zákoníku. Toto odlišení je zásadní již z toho pohledu, že v běžném civilním sporu tíží povinnost tvrzení a důkazní práve stranu žalující, zatímco ve správním řízení se žádosti posuzují ve smyslu příslušných ustanovení správního řádu, kdy to jsou správní orgány, které musí vyvinout odpovídající činnost (zejm. povinnosti rozhodujícího správního orgánu dle § 3, § 4 odst. 2, § 6 odst. 2 a § 50 odst. 2 a 3 správního řádu). Tato odlišnost je mnohdy kamenem úrazu právě oněch civilních sporů, zejména tehdy, podávali žalobu žalobce jako laik sám, tedy bez právní pomoci, kdy neví, jaké vhodné důkazy na podporu svých tvrzení doložit, resp. vůbec jak přesvědčivě tvrdit a prokazovat.

Na druhou stranu je však třeba připomenout, že se Nejvyšší správní soud zabýval otázkou důkazní nouze dotčené osoby. Tato problematika však není pro civilní odškodňovací řízení medicínských sporů neznámá. Již náleží Ústavního soudu ze dne 28.6.2022, sp.zn. I. ÚS 1785/21, totiž judikoval možnost institutu tzv. obráceného důkazního břemene, a to mj. k výše diskutované problematice zdravotnické dokumentace - *„Neobsahuje-li zdravotnická dokumentace zákonem stanovené náležitosti ... v důsledku čehož žalobci hrozí neúspěch pro neunesení důkazního břemene k tvrzení vzniku újmy na zdraví, je důvodné, aby soud sáhl k ultima ratio prostředku a takzvaně obrátil důkazní břemeno (přenesl je bez formálního rozhodnutí na účastníka, na němž by za běžných okolností neleželo). Spravedlivým výsledkem řízení nemůže být zamítnutí žaloby za situace, kdy se žalobce v důkazní ocitl nouzi v důsledku porušení (byť sekundární) povinnosti poskytovatelem zdravotní péče, který ze svého pochybení nesmí fakticky těžit. Následkem obrácení (přenesení) důkazního břemene na poskytovatele zdravotních péče je presumpce protiprávního jednání jako jednoho z předpokladů vzniku újmy na zdraví (postupu non lege artis), neprokáže-li žalovaný zdravotnický subjekt opak“*. Jak si ale někteří mylně vykládají, k obrácení důkazního břemene nedochází v medicínských sporech automaticky, ale jde o prostředek ultima ratio, jestliže nepřichází v úvahu kupříkladu uložení vysvětlovací povinnosti v návaznosti na § 129 odst. 2 zákona č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád.

Podobnou úvahu v rámci dokazování u medicínských sporů pak Ústavní soud uvedl i ve svém nálezu ze dne 9.5.2018, sp.zn. IV. ÚS 14/17, podle kterého ve výjimečných a specifických případech se mohou obecná pravidla o důkazním břemenu dostat do rozporu s ústavními principy spravedlivého procesu. Je tomu tak právě v případech tzv. medicínských sporů, kde na jedné straně stojí pacient, který tvrdí, že mu protiprávním jednáním zdravotnické zařízení způsobilo újmu, a na druhé straně je

poskytovatel zdravotních služeb. Přitom je to však právě poskytovatel zdravotních služeb, který má v tomto vztahu převahu, a proto by se měla pacientova práva chránit důsledněji. Pacient se tedy může ocitnout v důkazní nouzi, pokud druhá strana zmařila provedení důkazů, například neprovedla příslušná vyšetření či část zdravotní dokumentace ztratila nebo skartovala. Přitom je známo, že pacient bez záznamů ze zdravotnické dokumentace nemá příliš možností prokázat svá tvrzení ohledně zdravotního stavu a chybného postupu zdravotního zařízení. Proto může dle Ústavního soudu v takových případech soud obrátit důkazní břemeno ohledně splnění či nesplnění předpokladů odpovědnosti za újmu (jednání, následek, příčinná souvislost) právě na zdravotnické zařízení. Tato možnost má být však prostředkem *ultima ratio*, tedy jen krajním řešením, pokud není jiná možnost, jak prokázat tvrzení pacienta (např. uložení povinnosti protistraně k předložení důkazních listin).

Shrnuto podtrženo, důkazní nouzi umí řešit i civilněprávní doktrína, a to formou institutu obrácení důkazního břemene. Je však otázkou, zda není přístup správního řízení vhodnější právě v tom, že činnost směřující ke zjištění skutkového stavu a obstarání důkazů mají od počátku za dotčenou osobu vykonávat především správní orgány.

Lze proto vznést úvahu, zda i v klasických medicínských sporech rozhodovaných v civilním řízení nepřistoupit k tomuto pojetí, kde by hlavní roli od počátku (nikoli jako *ultima ratio*) hrálo hájitelné tvrzení dotčené osoby, a to s tím, že zjistit skutkový stav má především rozhodující orgán (zásada materiální pravdy a zásada vyhledávací), přičemž prokázat opak k zamítnutí nároku na odškodnění musí případně strana žalovaná - zdravotnické zařízení. Ano, nabízí se otázka, zda tím nebude popřen smysl civilního řízení, kde soud rozhoduje jako nestranný orgán a zásadní je aktivní činnost žalobce. Nejsou však medicínské spory natolik výjimečnou kategorií, kde je dotčený pacient prakticky vždy ve slabší pozici, aby pro tento typ případů existovalo právě ono svébytné (resp. značně upravené) soudní řízení?

Mgr. David Dušánek,
advokát

PPS advokáti s.r.o.

Velké náměstí 135/19
500 03 Hradec Králové

Tel.: +420 495 512 831-2

Fax: +420 495 512 838

e-mail: pps@ppsadvokati.cz

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Podmíněné propuštění ve světle zásady ústnosti a přímosti](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 37.: Povinná forma jednání ve smlouvách](#)

- [Poučení z krizového vývoje v kauze bitcoiny](#)
- [EUDAMED: Jednotná databáze mění pravidla hry na trhu zdravotnických prostředků](#)
- [Nový zákon o veřejných dražbách, aukce a obálkové metody](#)
- [Pohled přes hranice - natáčení pornografických klipů jako důvod výpovědi z nájmu bytu](#)
- [Nařízení EU o umělé inteligenci a jeho dopady na využití jazykových modelů v advokátní praxi](#)
- [Revize zájezdové směrnice: co přináší, co hrozilo a co to znamená pro praxi](#)
- [Kupní smlouva o převodu nemovitosti bez uvedení výše kupní ceny](#)
- [Druhá „tlačítková novela“: povinné tlačítko pro odstoupení od smlouvy](#)
- [Souhlas s veřejným užíváním pozemku jako překážka nároku na bezdůvodné obohacení - nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2541/25](#)